

PAUL PETRESCU:

MOTIVE DECORATIVE CELEBRE
CONTRIBUȚII LA STUDIUL ORNAMENTICII ROMÂNEȘTI
Editura meridiane, București, 1971

Cunoașterea temeinică a unei vaste bibliografii de specialitate românească și universală, experiența îndelungată în abordarea sub diverse planuri a multor genuri din creația populară românească, multele lucrări anterior publicate, toate acestea coroborate cu contactul direct al autorului cu diverse arii de cultură materială și spirituală a diferitelor popoare, fac din această lucrare un tratat de sinteză în bibliografia românească de specialitate. Volumul reunește câteva studii anterior publicate de către dr. Paul Petrescu, de astă dată mult îmbogățite sub raportul informației și al argumentării.

Prezentarea unei asemenea cărți este greu de făcut în numai câteva rânduri. Nu ne-am propus acest lucru, ci doar extragerea ideilor de bază ce se desprind din aceste pagini dense în ideatică metodologică, complexe sub unghiul informației interdisciplinare și deschizătoare de drumuri spre viitoare cercetări pe plan național:

1. Stadiul actual al cercetărilor artei populare este *stadiul interpretărilor*, depășind sfera preocupărilor anterioare cu pronunțat caracter descriptivist. Artă populară trebuie privită „*ca un sistem de comunicare, transmițând știri într-un mod specific care este cel al artei*”.

2. Nu se poate studia creația populară fără o abordare interdisciplinară a fenomenului în cauză.

3. Artă populară trebuie privită și analizată în raport cu dialectica dezvoltării forțelor de producție. O analiză temeinică pe orizontală nu poate duce la un rezultat relevabil fără a încerca o căutare a izvoarelor. Pornind de la izvoare spre prezent sau „*pe firul timpului înapoi*”, scopul este același și rezultatele identice.

4. În conturarea specificului artei populare românești trebuie ținut cont în permanență de „*liniile de forță*” interne, dar și de neîncetatele impulsuri „*dinspre ariile mari de civilizație ale Orientului Apropiat și ale vastelor stepe euro-asiatice*”.

5. Multe din elementele componente ale decorului în artă populară au o vechime imemorială.

6. „*Clasicele împărțiri ale motivelor decorative din artă populară în vegetale sau animale, realiste sau geometrice, tehnice sau simbolice, aplicate dihotonic sau tinzând la o grupare sistematică polivalentă, au avut, firește, rostul lor în procesul cunoașterii științifice*”.

7. „*Motivete decorative cele mai importante sînt formule sintetice, semne sau simboluri ale unor credințe, legende sau mituri străvechi ale omenirii de pretutindeni, în care condițiile locale sau cele generate de trecerea timpului introduceau multiple variații pe aceeași temă.*”

8. Motivete decorative „...se subsumază unor structuri decorative care sînt specifice unui popor, sau altuia, unei zone etno-geografice sau alteia”.

9. Artă populară în general este o „*elocventă ilustrare a continuității de viață istorică*” a poporului nostru pe aceste meleaguri.

Acestea sînt ideile rostite ale autorului. Nu este, însă, mai puțin adevărat că această carte este și un model de felul în care trebuie conceput un studiu de artă populară, un model de structurare internă a problematicei. Prezenta lucrare este încă un argument că spre a ajunge la concluzii cu valoare de sinteză trebuie să existe în primul rînd un suport temeinic de informare bibliografică și de teren. Succesive etape de documentare, de acumulare serioasă a unor fapte, imagini și idei trebuie să premerge stadiului interpretărilor. Și, acest lucru trebuie știut de către toți etnografii tineri.

Dacă la toate cele semnalate mai sus adăugăm ținuta grafică ireproșabilă vom avea imaginea de ansamblu a unei cărți de excepție în bibliografia românească de specialitate. Este o carte ce se citește cu interes de către etnografi și care oferă o lectură instructivă și agreabilă tuturor iubitorilor de străveche cultură materială și spirituală românească.

ETNOGRAFIA, vol. 12/1971 și vol. 13/1972

(*Zborník Slovenského Národného Múzea, Martin, R. S. Cehoslovacă*)

În cadrul schimbului de publicații științifice cu muzeele din diferite țări, Muzeului Țării Crișurilor din Oradea i-au parvenit recent și două volume ale publicației ETNOGRAFIA, editate de către prestigiosul muzeu din Martin (R. S. Cehoslovacă).

Numărul mare al studiilor și materialelor înserate în cele două volume, tematica variată a problemelor abordate, ne face să considerăm această publicație ca făcînd parte din șirul celor mai reușite tipărituri de acest gen din Europa.

Multe din elementele de civilizație tratate de către autori evident, depășesc prin importanța lor granițele Cehoslovaciei. De aceea pentru studiul etnografiei din țara noastră aceste materiale pot oferi o bază comparativă elocventă. Motive, forme sau compoziții de ansamblu, comune celor două țări, se pot surprinde în multe genuri ale creației populare.

Din acest motiv credem că este util pentru știința etnografică din țara noastră semnalarea, din cadrul celor două volume, a principalelor studii de specialitate.

ETNOGRAFIA, vol. 12:

- A. Knef și A. Halasa — creatorii Expoziției etnografice de la Praga din anul 1895 (A. Polonec);
- Coloanele la casele din Slovacia de sud (A. Polonec);
- Construcțiile rurale din Liptov (J. Hycko);
- Terminologia construcțiilor populare în câteva sate din Liptov (J. Vozár);
- Evoluția planului caselor din Flavnica (J. Koma);
- Contribuție la soluționarea problemelor muncilor sezoniere (partea a II-a) (P. Slavkovsky);
- Piinea în împrejurimile orașului Trencina (V. Abelová);
- Producția mierii la Rajec (F. Kalesny);
- Istoricul olăritului la Trnava (L. Culen);
- Ornamentația ouălor încondeiate (F. Kalesny);
- Costumul popular din Zázrivá (M. Kanová);

ETNOGRAFIA, vol. 13:

- Diferențierea și bazele organizării meșteșugului fierăriei. Cu specială privire asupra nord-estului Slovaciei (J. Kristek);
- Accente tipologice ale arhitecturii populare vechi din Tekov (A. Polonec);
- Biserica de lemn din Matysová (V. Kejlová);
- O moară de apă din vecinătatea Plovdivului la începutul secolului al XVIII-lea (E. Kolevová);
- Picturile de sticlă în Muzeul Západoslovenské din Trnava (I. Pisútová, D. Fillová);
- Vasele de nuntă din colecția Muzeului Slovaciei de vest din Trnava (D. Pillová);
- Contribuții la studiul creșterii animalelor în regiunea Spisske Zámagurie (M. Chlebana). Lor se alătură apoi multe note și recenzii asupra cărora nu ne oprim.

Fiecare din studiile amintite mai sus este însoțit de 2 sau 3 rezumate în principalele limbi de circulație europeană ceea ce asigură accesibilitatea specialiștilor din diferite țări. Se mai adaugă un material iconografic deosebit de bogat. ETNOGRAFIA, apărută sub egida Muzeului culturii populare din Martin oferă deci un material informativ bogat și în primul rând pentru specialiștii care urmăresc comparativ una sau alta din problemele succint semnalate mai sus.

NICOLAE DUNĂRE (sub redacția), ȚARA BÎRSEI, VOL. I, BUCUREȘTI, EDITURA ACADEMIEI R.S.R., 1972.

Concepută ca o parte integrantă a unei trilogii monografice zonale, de mare amploare, ȚARA BÎRSEI îi urmează volumului *Arta populară din Valea Jiului* (1963).

Dacă, așa cum se poate vedea din titlu, în Valea Jiului s-au urmărit aspecte strict legate de arta populară numai, ȚARA BÎRSEI se anunță ca o monografie etnografică complexă.

Realizarea unei atari lucrări ridică desigur o serie întreagă de probleme. Și, acest lucru se poate vedea și din acest prim volum apărut recent în Editura Academiei.

Incontestabil meritul principal în apariția acestei lucrări de mare amploare îi revine prof. dr. Nicolae Dunăre în calitate de redactor responsabil și de autor al celor mai multe capitole ale cărții. Este apoi meritul autorului amintit că a știut să antreneze în realizarea integrală a monografiei un colectiv larg de cercetători.

În substanțiala introducere dr. Nicolae Dunăre subliniază scopul, metoda de cercetare abordată, etapele care au premers apariției acestui prim volum. Ideea de început (1957) înfăptuirea unei monografii de artă populară a Țării Birsei a fost abandonată pe parcurs, astfel că în final monografia va cuprinde întreg „*domeniul culturii materiale și spirituale populare, inclusiv creația populară plastică, literară, muzicală și coregrafică la populația românească și la naționalitățile conlocuitoare din Țara Birsei*”. S-a avut în vedere, deci, studierea diferitelor aspecte de cultură în interdependența lor, în ansamblul *complexei realități sociale*.

Rezultatul unei îndelungate strădanii este pe măsura așteptărilor. Trebuie să subliniem acest lucru deoarece rezultă deja din primul volum câteva concluzii deosebit de interesante la care au ajuns autorii în urma studierii faptelor în teren la nivelul întregii zone etnografice. Țara Birsei este o zonă de interferență, o zonă unde de-a lungul istoriei s-au întâlnit locuitorii celor trei țări române constrânși de vicisitudinile istoriei să locuiască în state separate. În Țara Birsei trăiesc și sași și ceangăi ceea ce ridică probleme de influență reciprocă între naționalitățile diferite, dar care trăiesc și muncesc împreună de câteva veacuri. Condițiile geografice sînt deosebite față de alte zone indeajuns studiate anterior. De aici, rezultă o seamă de probleme cărora autorii au trebuit să le găsească dezlegarea cea mai obiectivă. Și, întradevăr concluziile sînt dintre cele mai interesante. Una dintre acestea ar fi că „*agricultura a fost ocupația tradițională de masă a poporului român*” și că ea „*a constituit ulterior și ocupația de masă a sașilor și ceangăilor din Țara Birsei*” (Vezi, p. 154).

Concluzii interesante se desprind apoi și din celelalte capitole care tratează ocupațiile tradiționale păstorit și pădurărit, ocupațiile tradiționale secundare (culesul, din natură, albinăritul, pescuitul, vînătoarea), din capitolul instalațiilor și meșteșugurilor țărănești, acestea din urmă studiate de către dr. Cornel Irimie.

Cu unele mici scăderi se poate aprecia că și studiul referitor la transporturi aduce câteva elemente ce contribuie la conturarea sub aspect etnografic a Țării Birsei.

Considerații privind așezarea geografică a Țării Birsei, dar mai ales de ordin istoric, începînd cu epoca veche și pînă în contemporaneitate, întregesc și ele această voluminoasă lucrare de etnografie românească.

Toate acestea ne determină să așteptăm cu interes sporit apariția celorlalte două volume ale trilogiei, volume ce vor cuprinde aspecte legate de tipologia așezărilor, gospodărie, interiorul țărănesc, mobilier, textile de casă, port popular, rituri de trecere, folclor muzical și coregrafic.

IOAN GODEA